

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

USE OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN PREPARING TEACHERS FOR WORK IN THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Стаття присвячена комплексному аналізу необхідності активного застосування інноваційних педагогічних технологій працівниками закладів післядипломної педагогічної освіти у контексті підготовки вчителів до реалізації Державного стандарту базової середньої освіти на першому (адаптаційному) циклі базової середньої освіти у 2023/24 навчальному році. На основі аналізу документу «Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи» визначено основні напрями реформування системи освіти України, зокрема – зміна ролі педагога у навчальному процесі – від єдиного джерела інформації до коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

Констатується, що реалізацію визначених завдань, у першу чергу, мають забезпечувати працівники закладів післядипломної педагогічної освіти, оскільки вони на практиці забезпечують трансформацію освітньої парадигми з функціональної підготовки до компетентнісного розвитку особистості як на рівні соціального замовлення суспільства, так і на рівні індивідуальних освітніх запитів фахівців, сприяють підготовці педагогічних працівників до професійної діяльності в постіндустріальному глобалізованому суспільстві. Відзначається, що ефективність та успішність підготовки педагогів до реалізації Державного стандарту залежить від ознайомлення вчителів з найбільш ефективними педагогічними інноваціями, що використовуються як українськими, так і зарубіжними педагогами та розвитку в них умінь практичного застосування інноваційних технологій у повсякденній діяльності.

Аналізуються підходи окремих вчених до трактування понять «інновація», «інноваційні технології». Оскільки інновації в освіті розглядаємо як процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних технологій, вважаємо доцільним широке їх застосування в практичній діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти під час підвищення кваліфікації педагогічних працівників. У даному контексті виокремлено пріоритетні напрями діяльності працівників закладів післядипломної педагогічної освіти щодо використання педагогічних інновацій взагалі та під час підготовки вчителів до реалізації Державного стандарту базової середньої освіти на першому (адаптаційному) циклі базової середньої освіти у 2023/24 навчальному році зокрема.

Ключові слова: інновації, педагогічні технології, післядипломна педагогічна освіта, нова

українська школа, дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології.

The article is devoted to a comprehensive analysis of the need for active use of innovative pedagogical technologies by employees of postgraduate pedagogical education institutions in the context of training teachers to implement the State Standard of Basic Secondary Education in the first (adaptation) cycle of basic secondary education in the academic year 2023/24. Based on the analysis of the document «New Ukrainian School. Conceptual Framework for Secondary School Reform», the main directions of reforming the Ukrainian education system are identified, in particular, the change in the role of the teacher in the educational process – from a single source of information to a coach, facilitator, tutor, moderator in the individual educational trajectory of the child.

It is stated that the implementation of these tasks should be primarily ensured by employees of postgraduate pedagogical education institutions, since they in practice ensure the transformation of the educational paradigm from functional training to competent personal development both at the level of social order of society and at the level of individual educational requests of specialists, and contribute to the preparation of teachers for professional activity in a post-industrial globalized society. It is noted that the effectiveness and success of teacher training for the implementation of the State Standard depends on familiarizing teachers with the most effective pedagogical innovations used by both Ukrainian and foreign teachers and developing their skills in the practical application of innovative technologies in everyday activities.

The approaches of individual scientists to the interpretation of the concepts of «innovation» and «innovative technologies» are analyzed. Since we consider innovations in education as a process of creation, implementation and dissemination of new ideas, tools, pedagogical technologies in educational practice, we consider it expedient to widely use them in the practical activities of postgraduate pedagogical education institutions during the professional development of teachers.

In this context, the priority areas of activity of employees of postgraduate pedagogical education institutions for the use of pedagogical innovations in general and in the preparation of teachers for the implementation of the State Standard of Basic Secondary Education in the first (adaptation) cycle of basic secondary education in the academic year 2023/24 in particular are highlighted.

Key words: innovations, pedagogical technologies, postgraduate pedagogical education, new ukrainian school, distance learning, information and communication technologies.

УДК 37.014.544

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/65.1.28>

Ватковська М.Г.,

канд. філософ. наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної
та методичної роботи

Комунального закладу вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної
освіти» Дніпропетровської обласної
ради»

Швидун В.М.,

канд. пед. наук, доцент,
директор навчально-наукового
інституту педагогіки

Комунального закладу вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної
освіти» Дніпропетровської обласної
ради»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У документі «Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи» говориться – «Потужну державу і конкурентну економіку забезпечить згуртована спільнота творчих людей, відповідальних громадян, активних і підприємливих. Саме таких повинна готувати середня школа України» [5]. Для реалізації поставленої мети передбачені наступні кроки, зокрема, школа повинна:

- «...бути в авангарді суспільних змін;
- формувати у здобувачів освіти десять ключових компетентностей;
- працювати на засадах «педагогіки партнерства» та особистісно зорієнтованої моделі освіти;
- формувати ціннісні ставлення і судження, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії з суспільством;
- плекати українську ідентичність» [5].

Визначені завдання передбачають «... зміну ролі педагога у навчальному процесі – від єдиного джерела інформації до коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини. Вчителя творчого, відповідального, який постійно працює над собою, який зможе стати агентом змін» [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Важливі аспекти підготовки педагогів до роботи в нових умовах, з використанням педагогічних інновацій, представлені значною кількістю робіт як українських, так і зарубіжних учених, зокрема І. Дичківської, О. Дубасенюк, А. Зубко, С. Одайник, М. Лисенко, В. Олійник, О. Отич, І. Підласого, О. Савченко, В. Швидуна, Г. Бредлі, С. Дея, М. Ерота, М. Хабержмана та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відзначаючи значний доробок науковців у дослідження визначеної проблематики, вважаємо доцільним продовжити розгляд даного питання, оскільки подальше реформування системи освіти України, необхідність активного, творчого застосування педагогічних інновацій зумовлюють готовність педагогів до постійного професійного розвитку.

Мета статті. Головною метою даної роботи є доведення тези про необхідність теоретичної та практичної підготовки вчителів до ефективного використання інноваційних педагогічних технологій у навчальному процесі в цілому, та при реалізації концепції нової української школи зокрема.

Виклад основного матеріалу. Постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2023 № 1023 затверджено «... порядок та умови надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам (за спеціальним фондом державного бюджету) у 2023 році для підвищення кваліфікації педагогічних працівників: керівників, заступників керівників та учителів закладів

освіти, які забезпечуватимуть реалізацію державного стандарту базової середньої освіти на першому (адаптаційному) циклі базової середньої освіти у 2023/24 навчальному році та пілотних класів; підготовку тренерів-педагогів» [8]. Згідно чинних нормативних документів, тренер-педагог – людина, яка пройшла відповідне навчання та має право здійснювати комплекс заходів щодо розвитку фахових умінь педагогічних працівників під час підвищення кваліфікації, організованого працівниками закладів післядипломної педагогічної освіти у контексті реалізації концепції нової української школи.

Саме працівники закладів післядипломної педагогічної освіти відіграють пріоритетну роль у підвищенні кваліфікації педагогів та керівників закладів освіти, оскільки вони забезпечують їх теоретичну та практичну підготовку до продовження реформування системи освіти України – зміни академічної парадигми на компетентісно зорієнтовану, вивчають та поширюють передовий педагогічний досвід, педагогічні інновації. Відзначимо, що ефективне виконання окресленого завдання передбачає необхідність трансформації усталених підходів до підвищення кваліфікації педагогічних працівників, активного застосування інноваційних технологій, розвитку дистанційної освіти, інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

Погоджуємось з В. Олійником та О. Отич, які відзначають, що «... соціальна місія післядипломної освіти – допомога фахівцеві у постійному підтриманні робочої форми, належного професійного рівня, що забезпечує його ефективність та конкурентоспроможність на ринку праці» [6, с. 145]. Глобальна мета на думку вказаних учених – «... випереджувальна підготовка фахівців до повноцінної й ефективної участі в професійному і громадському житті в умовах швидкозмінного інформаційного суспільства» [6, с. 146].

Акцентуємо увагу на необхідності використання педагогічних інновацій у післядипломній педагогічній освіті з метою практичної підготовки педагогічних працівників до креативної діяльності в умовах швидких змін як в суспільстві в цілому, так і системі освіти зокрема, ознайомлення вчителів з найбільш ефективними педагогічними інноваціями, що використовуються як українськими, так і зарубіжними педагогами та довели свою ефективність.

Існує значна кількість визначення понять «інновації», «інноваційні технології» Зокрема, це:

– «... ідеї, і процес, і засоби, і результати, взяті в якості якісного вдосконалення педагогічної системи» [7, с. 34–35];

– «... процес створення, поширення у використанні нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувались по іншому» [9, с. 257];

– «... комплексні процеси створення, впровадження та поширення змін у педагогічному середовищі, зумовлені суспільною потребою» [1, с. 148].

М. Лисенко трактує інновацію як «... термін на позначення нового поняття, правила, методики тощо, констатуючи, що у педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує дію і результати освітнього процесу (навчального, виховного) і визначає, що інноваційний процес в освіті – це сукупність спрямованих дій на її оновлення» [4]. Зокрема, педагогічну інновацію пропонує розглядати як «... особливу організацію діяльності та мислення, метою яких є організація нововведення в освітньому просторі, або як процес засвоєння, впровадження і поширення нового в освіті» [4].

У своєму дослідженні ми поділяємо визначення, наведене О. Дубасенюк: «... інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану» [2].

Інноваційні технології, що запроваджують в навчальний процес, мають ґрунтуватись на різних формах і видах співробітництва, але в основі повинен бути особистісно зорієнтований, компетентнісний та суб'єкт-суб'єктний підхід.

Окремо акцентуємо увагу на тому, що зміст педагогічної технології передбачає наявність чіткого бачення кінцевої мети, тобто розроблений механізм реалізації інноваційної технології у навчальному процесі. Також обов'язково потрібно зважати на те, що їх застосування не може бути відокремленим напрямом оптимізації та підвищення ефективності навчання. Для того, щоб технології сприяли досягненню стратегічних завдань освіти, необхідне комплексне використання всіх складових модернізації освітнього процесу – від аналізу теоретичних досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців з даного питання до реалізації практичних наробок вчителів-практиків, що пройшли відповідну апробацію та підтвердили свою значимість, тобто поняття «інновація», «інноваційна технологія» мають багатомірне значення, оскільки складаються з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації.

У статті «Підготовка педагогів до використання педагогічних інновацій у закладах післядипломної педагогічної освіти» ми визначали окремі аспекти діяльності працівників закладів післядипломної педагогічної освіти, на які доцільно звертати увагу при підвищенні кваліфікації педагогічних працівників, зокрема:

– «... подолання протиріч між традиційною консервативністю педагогічної системи та необхідністю запровадження педагогічних інновацій;

– розвиток здатностей ефективно працювати в команді/формуванню команди однодумців для успішних педагогічних проєктів;

– готовність критично осмислювати наявні проблеми закладу освіти та практично реалізовувати інновації – не залежно від ставлення колег;

– активно використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для пошуку, обробки, аналізу інформації з різних джерел тощо» [10, с. 457].

Погоджуємось з А. Зубко та С. Одайник, які наголошують на необхідності та доцільності застосування в післядипломній педагогічній освіті дистанційної освіти, оскільки «... дистанційна освіта, яка щороку активно поширюється в Україні, піднімає низку питань: надання якісно нових можливостей самопідготовки й удосконалення професійних знань; здобуття освіти на базі нових інформаційних технологій; навчання на відстані з використанням локальних і глобальних мереж; навчання безпосередньо на робочому місці; здійснення індивідуалізованого процесу за необхідною кількістю часу без відчутних зупинок у роботі» [3] та інформаційно-комунікаційних технологій – «... застосування інформаційно-комунікаційних технологій у галузі освіти і безпосередньо в закладах післядипломної педагогічної освіти стало вже загальною необхідністю в діяльності освітніх навчальних закладів» [3].

У контексті забезпечення закладами післядипломної педагогічної освіти підготовки вчителів до практичної діяльності щодо виконання завдань, передбачених Державним стандартом базової середньої освіти у 2023/24 навчальному році вважаємо доцільним звернути увагу на наступні напрями роботи працівників вказаних закладів освіти:

– ефективного запровадження та використання сучасних технологій супроводу професійного зростання педагогічних працівників на основі забезпечення безперервного теоретичного навчання та практичної підготовки;

– сприяння підготовці педагогів до реалізації на практиці ідей, передбачених у документі «Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи»;

– збільшення кількості закладів освіти, залучених до науково-дослідної та експериментальної роботи з розробки, апробації та впровадження інноваційних педагогічних технологій, нових програм, навчально-методичних посібників та підручників;

– забезпечення випереджувального характеру підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до потреб реформування системи освіти;

– розвиток професійних компетентностей педагогів;

– використання сучасних досягнень педагогічної науки (як вітчизняної, так і зарубіжної) щодо освіти дорослих;

– широке використання інноваційних педагогічних технологій та інформаційно-комунікаційних технологій, дистанційного навчання;

– вивчення, узагальнення та поширення кращого інноваційного досвіду педагогів.

Висновки. Таким чином, розглянувши питання використання інноваційних педагогічних технологій при підготовці педагогів до роботи в умовах нової української школи, ми дійшли певних висновків. Реалізація положень, передбачених документами «Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи» та «Державний стандарт базової середньої освіти» передбачають необхідність зміни ролі педагога. Максимально ефективно це доцільно забезпечити через проведення курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників на базі закладів післядипломної педагогічної освіти з використанням педагогічних інновацій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дичківський І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики*: збірник науково-методичних праць. Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42971148.pdf>. (дата звернення: 10.11.2023).
3. Зубко А.М., Одайник С. Ф. Запровадження інноваційних технологій навчання в практику діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти. – URL : http://chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/1_2017/%D0%97%D0%A3%D0%91%D0%9A%D0%9E_%D0%9E%D0%94%D0%90%D0%99%D0%9D%D0%98%D0%9A.pdf (дата звернення 17.11.2023).
4. Лисенко М. В. Інноваційна парадигма вищої освіти України за умов переходу до інформаційного суспільства: автореф. дис. ... канд. філос. наук. Київ, 2013. 16 с.
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи: URL: <http://www.chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 08.11.2023)
6. Олійник В.В., Отич О.М. післядипломна педагогічна освіта в контексті глобальних цивілізаційних змін: монографія. Київ: Агроосвіта, 2015. 321 с.
7. Підласий І. П. Педагогічні інновації. *Рідна школа*. Київ, 1998. № 12. С. 34–35.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2023 № 1023 «Питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам (за спеціальним фондом державного бюджету) у 2023 році»: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.11.2023)
9. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. Київ: Абрис, 1997. 416 с.
10. Швидун В.М. Підготовка педагогів до використання педагогічних інновацій у закладах післядипломної педагогічної освіти. *Наука і техніка сьогодні. Серія: право, економіка, педагогіка, техніка, фізико-математичні науки. Педагогічні науки*. 2022. № 5 (5). С. 451–459.